18.12.2025

DIGITALISERING, AI EN JUSTITIE
BEZORGDHEDEN EN VOORSTELLEN

"Digitalisering zonder visie is improvisatie. AI zonder governance is gevaarlijk."

I. Executive summary

De Belgische justitie staat op een kantelpunt. De werkdruk blijft stijgen, middelen blijven achter en burgers verwachten een rechtspraak die tegelijk efficiënt, toegankelijk, transparant en menselijk is. Digitalisering en artificiële intelligentie zijn daarbij geen luxe meer, maar een noodzakelijke hefboom. Tegelijk tonen de ervaringen uit de voorbije jaren dat technologie zonder visie, governance en betrokkenheid van het werkveld niet leidt tot vooruitgang, maar tot nieuwe knelpunten en rechtsonzekerheid.

Deze 5 voor 12-actie vertrekt niet vanuit verzet tegen technologie, maar vanuit een constructieve en rechtsstatelijke benadering. Centraal staat de vraag: hoe kan digitalisering en AI de rechtspraak versterken zonder haar kernwaarden van onafhankelijkheid, legitimiteit en menselijkheid te ondermijnen?

De risico's zijn reëel. Ongecontroleerde digitalisering kan leiden tot afhankelijkheid van commerciële technologiebedrijven, ondoorzichtige algoritmen en een verschuiving van macht die raakt aan de scheiding der machten. De ervaringen met eerdere digitaliseringsprojecten tonen dat gebrekkige governance, onvoldoende betrokkenheid van het terrein en onduidelijke langetermijnvisies leiden tot werkdrukverhoging in plaats van verlichting.

Daarom pleit deze actie voor een fundamentele koerswijziging: geen innovatie om de snelheid, maar innovatie op rechtszekerheid, transparantie en vertrouwen.

De nota formuleert een samenhangend kader rond vijf pijlers:

1. Governance
   Een duidelijke, rechtsstatelijk verankerde sturing van digitalisering en AI, met onafhankelijke toetsing, transparantie en aandacht voor digitale soevereiniteit.
2. Langetermijnvisie en doelstellingen
   Een meerjarige digitale koers voor justitie, gericht op efficiëntie zonder kwaliteitsverlies, mensgerichte technologie en tastbare tijdswinst voor rechters én burgers.
3. Betrokkenheid van het werkveld
   Magistraten, griffiers en medewerkers moeten co-auteurs zijn van digitalisering. Participatief ontwerp, testomgevingen en structurele feedback zijn essentieel om falen te vermijden.
4. Burgergerichtheid
   Technologie moet de rechtszoekende vooruithelpen: begrijpelijke vonnissen, duidelijke procedure-informatie, transparante vervolgstappen en lagere drempels tot het gerecht.
5. Laaghangend fruit
   Tal van verbeteringen zijn vandaag al mogelijk zonder grote budgetten: betere dossierontsluiting, vermijden van dubbele ingaves, optimalisatie van bestaande

systemen, digitale handtekeningen, eenvoudige AI-ondersteuning voor ordening en samenvatting met blijvende menselijke controle.

Digitalisering heeft vooruitgang gebracht, maar ook structurele fouten blootgelegd. Bij AI mogen we die fouten niet herhalen. Deze 5 voor 12-actie is geen alarmsignaal uit angst, maar een oproep tot richting geven. De keuze is niet of justitie digitaliseert, maar hoe.

Inhoudstafel

I. Executive summary 1
II. Introductie: de zieners en de podcast met professor Brian Barry. 3
1.1. De context: een rechtspraak onder druk 3
1.2. Wat AI wél kan betekenen voor rechters 3
1.3. De risico's: onafhankelijkheid, vertrouwen en commerciële beïnvloeding 4
1.4. De visie: hoe ziet de rechtbank van de toekomst eruit? 5
III. Aanbevelingen voor de Belgische rechterlijke orde 5
IV. NOTA – 5 voor 12-actie: Digitalisering & AI voor een efficiënte justitie en een betrokken burger. 7
1.1. Governance 7
1.2. Langetermijnvisie & doelstellingen 9
1.3. Betrokkenheid van het werkveld 10
1.4. Burgergerichtheid 10
1.5. Laaghangend fruit – direct uitvoerbaar 11
1.6. Slotboodschap van de actie 14

II. Introductie: de zieners en de podcast met professor Brian Barry.

In een bijzondere Engelstalige aflevering van Gewikt en Gewogen gaat Luc De Cleir in gesprek met professor Brian Barry, associate professor aan de School of Law van Trinity College Dublin. Barry is een internationaal erkend onderzoeker naar rechterlijk beslissen.

Zijn werk brengt psychologie, empirische rechtswetenschap en artificiële intelligentie samen in één cruciale vraag: hoe kan technologie bijdragen aan een efficiëntere, menselijkere en betrouwbaardere rechtspraak zonder de essentie van het rechterlijk werk te ondermijnen?

1.1. De context: een rechtspraak onder druk

De aflevering vertrekt vanuit een gedeeld besef: rechtbanken in Europa staan onder zware structurele druk. De caseload stijgt, de middelen blijven achter, en burgers verwachten meer transparantie, snelheid en rechtszekerheid dan ooit.

In die realiteit wordt AI al snel voorgesteld als een oplossing die alles kan automatiseren of versnellen. Maar volgens Barry is dat een gevaarlijke simplificatie. Het echte potentieel van AI zit niet in het vervangen van de rechter, maar in het ondersteunen van het beslissingsproces en het verbeteren van de interactie met rechtszoekenden.

1.2. Wat AI wél kan betekenen voor rechters

Barry benadrukt dat er heel wat toepassingen zijn die rechters onmiddellijk kunnen helpen, vaak met verrassend eenvoudige technologie.

a) Structureren van dossiers vóór de zitting

Rechters verdrinken vaak in slecht opgemaakte PDF's, eindeloze bundels en niet-geüniformeerde stukken. AI kan hierin:

- automatisch pagineren en indexeren
- hyperlinks leggen tussen wetsartikelen, bijlagen en bewijsstukken
- passages aanduiden waar beide partijen naar dezelfde bepalingen verwijzen
- cruciale onderdelen markeren die de kern vormen van het juridische debat

Dit is geen inhoudelijke inmenging, zegt Barry, maar een manier om orde te brengen in de chaos zodat de rechter zijn tijd kan wijden aan analyse in plaats van aan administratieve last.

b) Ondersteuning tijdens en na de zitting

AI kan procespartijen:

- wegwijs maken in het gerechtsgebouw,
- reminders sturen over documenten en termijnen,
- eenvoudige processtappen uitleggen,
- real-time transcripties genereren,
- interactieve flowcharts aanbieden die tonen wat er na elk procedureel moment gebeurt.

Dit verlaagt de drempel en geeft rechtszoekenden controle en waardigheid vooral voor wie nooit eerder in een rechtbank stond.

c) Betere begrijpelijkheid van vonnissen

Een van de sterkste passages is Barry's uitleg over het criterium van een "goede uitspraak": **"A good judgement should help the loser understand why they lost."**

Dat raakt de kern van rechterlijke legitimiteit. AI kan helpen door:

- toegankelijke samenvattingen te maken
- hyperlinks te bieden naar relevante passages en eerdere rechtspraak
- schema's te genereren die de redenering van de rechter visueel tonen
- concrete vervolgstappen (beroep, termijnen, kosten) helder uit te leggen

Belangrijk: de AI mag nooit de inhoud van de beslissing bepalen. De machine biedt enkel verduidelijking, de rechter blijft de auteursnaam dragen.

1.3. De risico's: onafhankelijkheid, vertrouwen en commerciële beïnvloeding

Barry benoemt ook de grote zorgen, die vaak te weinig worden besproken.

a) Onafhankelijkheid tegenover technologiebedrijven

Wanneer rechtbanken kiezen voor grote commerciële spelers om hun digitale systemen te bouwen, ontstaat een reëel risico dat:

- technologische keuzes rechterlijke keuzes gaan sturen,
- private bedrijven disproportionele invloed krijgen op publieke dienstverlening,
- data gevoelig wordt voor commerciële hergebruik of misbruik.

Daarom pleit Barry voor een model waarin de gemeenschap betrokken blijft: niet enkel rechters en beleidsmakers, maar ook burgers, maatschappelijk werkers, advocaten en academici.

b) Transparantie en uitlegbaarheid

AI-systemen kunnen, als ze verkeerd worden ontworpen, rechtspraak minder transparant maken. Algoritmen die niet uitlegbaar zijn, kunnen:

- vooringenomenheid versterken,
- ongelijkheid reproduceren,
- burgers het gevoel geven dat ze tegenover een onzichtbare machine staan.

Daarom, zegt Barry, moet elke toepassing van AI in rechtspraak expliciet uitlegbaar, controleerbaar en aanvechtbaar zijn.

c) De mythe van de objectieve machine

Barry benadrukt dat AI niet objectiever is dan de data waarop ze getraind is. Beslissingen van de rechtspraak uit het verleden bevatten biases, en een systeem dat daarop getraind wordt, reproduceert het geloof dat "de computer het wel beter weet". Dat is volgens hem een *schijnzekerheid* die het vertrouwen in de rechtsstaat kan schaden.

1.4. De visie: hoe ziet de rechtbank van de toekomst eruit?

De aflevering sluit af met een vooruitblik. Barry ziet geen futuristische robotrechtbanken, maar een rechtsstaat die versterkt wordt.

1. **Efficiënter** werkt door digitale ondersteuning.
2. **Menselijker** wordt in communicatie en toegankelijkheid.
3. **Transparanter** wordt dankzij begrijpelijke informatie en uitlegbare systemen.
4. **Onafhankelijker** blijft door bewuste en democratisch gecontroleerde technologische keuzes.
5. **Rechtvaardiger** wordt doordat AI de administratieve last wegneemt, niet de rechterlijke beoordeling.

De toekomst van de rechtspraak, zegt Barry, berust niet alleen op technologie, maar op de keuzes die we maken over die technologie. AI biedt enorme mogelijkheden, maar enkel onder de juiste voorwaarden: met respect voor menselijkheid, procedurele rechtvaardigheid, transparantie en het gezag van de rechter.

III. Aanbevelingen voor de Belgische rechterlijke orde

Op basis van bovenstaande principes en ervaringen vanop het terrein formuleren we volgende aanbevelingen.

a) Instellen van een "Innovatie & Technologie Task Force" binnen justitie

- Richt een multidisciplinaire werkgroep op (rechters, griffiers, IT-specialisten, ethici, communicatie).
- Doel: onderzoeken waar AI / digitale tools op korte en middellange termijn een toegevoegde waarde kunnen hebben (documentbeheer, dossierstructurering, communicatie met burgers, toegankelijkheid), zonder de kern van rechterlijke autonomie aan te tasten.
- Begin met pilootprojecten in één of twee rechtsgebieden met hoge werklast en vlot beschikbare data.

b) Ontwikkel AI-ondersteunde "pre-trial" en "post-judgement" tools

- Dossier- en documentmanagement: automatische paginering, indexering, verwijzingen leggen tussen relevante wetsartikelen en voorgaande rechtspraak, zodat rechters minder tijd verliezen aan administratieve chaos.
- Communicatie met partijen: AI-gegenereerde samenvattingen van vonnissen, uitleg in begrijpelijke taal, interactieve schema's met procesgang, termijnen, mogelijke vervolgstappen in de taal van de burger.
- Toegankelijke informatievoorziening voor de zitting: info-portalen en chat-hulpmiddelen voor rechtszoekenden om hen wegwijs te maken in procedure, vereisten, termijn, mogelijke uitkomsten wat drempels verlaagt en recht op toegang tot gerecht versterkt. Focus hierbij op domeinen waarin bepaalde

procedures en geschillen zeer veel terugkomen en werk daar ook informatief en preventief, met vervolgens aandacht voor alternatieven.

Deze toepassingen respecteren volgens Barry de rechterlijke autonomie, mits het systeem “assistive” blijft en niet beslissend is.

c) Investeren in opleiding en bewustmaking van menselijke elementen in rechterlijke beslissing

- Organiseer opleidingssessies voor rechters, griffiers en paralegals over cognitieve biases, groepsdynamiek, beslissingspsychologie geïnspireerd op Barry’s werk.
- Voeg in opleiding over “digitalisering & AI in justitie” ook ethiek, transparantie, uitlegbaarheid en gegevensbescherming toe.
- Bewaak dat AI-tools niet tot “black boxes” leiden: alle output moet audit- and controlemogelijkheden bevatten.

d) Transparantie en participatie

- Bij elke AI-pilot: maak publiek of op zijn minst binnen justitie duidelijk welke tools worden gebruikt, met welke doelen, en onder welke voorwaarden; publiceer evaluaties.
- Betrek stakeholders: advocaten, burgerorganisaties, gerechtspersoneel, academici zodat legitimiteit en vertrouwen behouden blijven.
- Stel interne ethische/technische toetsingscommissies in vóór grootschalige adoptie.

e) Focus op “efficiëntie & toegankelijkheid” vóór “volledige automatisering”

- Gezien de huidige druk op Belgische rechtbanken (werkbelasting, middelen, personeelsinzet) verdient het de voorkeur om initiële inspanningen te richten op efficiëntieverbetering, tijdsbesparing, toegankelijkheid, en pas daarna bij succes en draagvlak te overwegen of meer geavanceerde AI-toepassingen mogelijk zijn.
- Gebruik AI als een middel om het recht toegankelijker te maken. Denk gericht na over hoe technologie in bepaalde groepen van de samenleving kan dienen om de kloof te dichten.

18.12.2025

IV. NOTA – 5 voor 12-actie: Digitalisering & AI voor een efficiënte justitie en een betrokken burger.

“Digitalisering zonder visie is improvisatie. AI zonder governance is gevaarlijk.
Justitie vraagt geen innovatie op snelheid, maar op rechtszekerheid.”

We mogen bij de ontwikkeling van AI niet dezelfde fouten maken als bij de digitalisering.

Justitie staat op een kantelpunt. De werkdruk is enorm, de verwachtingen van burgers zijn hoog, en digitalisering is onmisbaar geworden om een moderne, transparante en toegankelijke rechtspraak te garanderen. Maar digitalisering is geen neutrale IT-oefening. Het raakt aan onafhankelijkheid, soevereiniteit, legitimiteit en rechtsstatelijke checks-and-balances.

Tegelijk toont professor Brian Barry dat technologie wél een krachtige hefboom kan zijn als we ze correct inzetten: ondersteunend, uitlegbaar, mensgericht en transparant.

Met deze 5 voor 12-actie willen we:

1. de fouten uit de eerste digitaliseringsgolf benoemen,
2. de risico’s van ongecontroleerde AI-implementatie vermijden,
3. en vooral: constructieve oplossingen aanreiken die passen binnen de 100 voorstellen voor justitie.

Het is vijf voor twaalf, niet omdat technologie gevaarlijk is, maar omdat de manier waarop we ze implementeren cruciaal is voor de toekomst van de rechtspraak.

1.1. Governance

Digitalisering en AI vereisen een duidelijk, rechtsstatelijk verankerd bestuur.

De digitalisering van justitie werd jarenlang bepaald door:

- sterke afhankelijkheid van één technologische ecosystemen van bepaalde technologische ecosystemen en bepaalde commerciële partners,
- interne versnippering tussen uitvoerende macht en rechterlijke orde,
- consultant-gedreven projectstructuren, die vaak onvoldoende werden opgevolgd,
- en beperkte betrokkenheid van magistratuur en griffie/parketsecretariaten bij IT-beslissingen,
- onduidelijke beslissingstructuren,
- onstabiele architectuur,
- onduidelijkheid over afhankelijkheden en financiële engagementen op de lange termijn.

a) Controle en dominantie andere actoren

Dit heeft geleid tot een digitale concentratie van macht bij zowel commerciële leveranciers als de uitvoerende macht, potentieel strijdig met de scheiding der machten. Hierbij was de zetel en het OM zelf te zwak georganiseerd en gefinancierd waren om echt de leiding te nemen, en de FOD Justitie hiertoe evenmin voldoende toe was uitgerust.

CASUS. JustRestart werd gelanceerd op 2 november 2023. De FOD Justitie beloofde in een nieuwbrief van 6 november 2023 dat dit gepaard zou gaan met:

- een snellere behandeltijd,
- meer gebruiksgemak
- minder werklast voor alle actoren,
- standaardisatie van werkprocessen,
- minder kosten oa portkosten voor de FOD.

Met de 10.000 hangende dossiers en met 2.000 nieuwe dossiers per jaar, keken we echt uit naar de beloofde verbeteringen.

Echter, ruim 2 jaar na opstart, zijn deze beloften nog steeds niet waargemaakt, wel integendeel en dit ondanks inspanningen van alle betrokken actoren, hoofdgriffiers, griffiers, magistraten, advocaten schuldbemiddelaars, software ontwikkelaars enz. De laatste twee jaar zijn paginalange oplijstingen van malfuncties opgesteld, maar die zijn niet opgelost, ook niet na bezoeken door de softwareontwikkelaar aan de griffies. Kort gezegd; JustRestart laat op vandaag niet toe aan de betrokken actoren om hun wettelijke verplichtingen naar behoren te vervullen, waar dit voor de digitalisering wél mogelijk was. Er heerst zeer veel rechtsonzekerheid, en er wordt toch nog in papier gecommuniceerd.

Het grootste obstakel is volgens ons dat de FOD niet zelf aan het stuur zit van de digitale transformatie. De FOD heeft wel de oprichting van JR gefinancierd (voor ruim 4.640.000 euro), maar heeft de beheerskosten overgedragen aan de OVB en OBFG. Daardoor geeft de softwareontwikkelaar geen prioriteit aan de aanpassingen die de arbeidsgerechten vragen om van JR het gebruiksvriendelijke instrument te maken. Die worden omschreven als “nice to have” en niet als “must have”. Controle-instrumenten zijn niet verwerkt in JustRestart. Verder laat JR niet toe om in bulk grote aantallen documenten in één keer digitaal te tekenen. JustRestart is niet gekoppeld aan zittingsbeheer dat apart moet gebeuren (dubbel werk). Gerechtsbrieven kunnen niet verzonden worden in het platform.

Ook de financiering van het platform geeft aanleiding tot problemen. Art 1675/27 Gerechtelijk Wetboek bepaalde oorspronkelijk dat de retributie voor het gebruik van JR niet door de schuldenaar mocht worden gedragen. Het uitvoeringsbesluit van die bepaling bepaalde iets anders. Dit gaf aanleiding tot uiteenlopende rechtspraak. Sommige rechters weigerden uitvoerbare titels toe te kennen voor de retributies opgenomen in ereloonstaten van de schuldbemiddelaars, die op hun beurt weigerden de retributies te betalen aan het platform. Recent is er reparatiewetgeving gepubliceerd om dit probleem op te lossen. maar die heeft nog meer onduidelijkheid met zich meegebracht. Nochtans had die onduidelijkheid vermeden kunnen worden als de wetgever gewoon het advies van de conferentie van ARB had gevolgd en één zinsnede in artikel 1675/27 had geschrapt. Dit is een spijtige gemiste kans.

b) Gebrekkige betrokkenheid terrein

We moeten vaststellen dat de gebrekkige betrokkenheid en ondersteuning van het terrein leidt tot disfuncties en de implementatie van toepassingen die niet geschikt zijn om uit te rollen. Dit veroorzaakt telkens een enorme bijkomende werkdruk voor de mensen op het terrein. JustCase

is hiervan een dieptepunt. De gebrekkige betrokkenheid van de 'business kant' bij de ontwikkeling van dit stuk IT, resulteert in een slechte lancering. Op de griffie van de strafuitoveringsrechtbank en bij de parketten is men bijzonder gealarmeerd over de gevolgen van het ontrbeken van stukken dossiers. Mogelijks kennen we de gevolgen hiervan slechts binnen middelllange termijn.

c) Aanbevelingen

- Richt een onafhankelijke digitale raad voor de rechterlijke orde op, met eigen technologie-mandaat.
- Installeer een AI-toetsingsraad, vergelijkbaar met een ethische commissie, voor elke nieuwe toepassing.
- Eisen van digitale soevereiniteit integreren in alle aanbestedingen: desgevallend open standaarden, uitlegbaarheid, controleerbaarheid, auditrecht.

Doel: een governance die digitale innovatie mogelijk maakt zonder de onafhankelijkheid van de zetel en het OM te ondermijnen.

1.2. Langetermijnvisie & doelstellingen

Een moderne rechtsstaat heeft een eigen digitale koers nodig.

Wat vandaag ontbreekt is een heldere, meerjarige visie voor:

- hoe technologie de werkdruk moet verlagen,
- hoe AI de kwaliteit van rechterlijke beslissingen moet ondersteunen,
- hoe digitalisering en AI de toegang tot recht moet verbeteren,
- en hoe de rechterlijke orde haar onafhankelijkheid in de digitale sfeer bewaakt.

We hebben een visie nodig met:

- **Doel 1 — Efficiëntie zonder afbreuk aan kwaliteit.**
  Digitale systemen moeten administratieve last verminderen, niet juridische autonomie.
- **Doel 2 — Transparantie en uitlegbaarheid.**
  Elke digitale tool moet begrijpelijk zijn voor zowel magistraat als burger.
- **Doel 3 — Digitale soevereiniteit.**
  Geen kritieke rechterlijke data op systemen waar de rechterlijke macht onvoldoende souvereniteit over heeft.
- **Doel 4 — Mensgerichte technologie.**
  AI mag nooit de rechterlijke beoordeling vervangen maar wel analyseren, structureren en toegankelijk maken.
- **Doel 5 — Tijdswinst die teruggaat naar inhoudelijke rechtspraak.**
  Wat technologie overneemt, moet de rechtszoekende voelen: snellere doorlooptijden, beter geïnformeerde beslissingen, minder frustraties, kwaliteitsvollere dienstverlening, behandeling en beslissingen.

Deze visie is een voorwaarde voor elk AI-traject.

1.3. Betrokkenheid van het werkveld

Magistraten, griffies, gerechtsmedewerkers moeten co-auteurs zijn van digitalisering en van de toepassing van AI. Advocaten zijn onmisbare stakeholders.

Te veel digitaliseringsprojecten zijn top-down uitgerold, zonder voldoende testing, feedback-loops of aandacht voor de dagelijkse realiteit in de rechtszaal.

Dit leidde tot:

- werkdrukverhoging in plaats van verlaging,
- tools die niet aansluiten bij werkprocessen,
- complexe analoge verouderde procedures in een niet passend digitaal kleedje
- frustratie en wantrouwen,
- en soms gevaarlijke afhankelijkheden.

Daarom:

- start elk AI-project met participatieve co-design: magistraten, griffiers, medewerkers, advocaten.
- herschrijf de procedure op een moderne digitale leest
- zorg voor testomgevingen waar fouten mogen gebeuren.
- organiseer continue feedback vanuit het werkveld, met aanpasbare KPI's.
- installeer een magistraten en griffie/parketpanel dat prototypes beoordeelt op inhoudelijke bruikbaarheid.

AI werkt pas als ze de rechter ondersteunt in zijn cognitieve taken niet als ze procedures vervangt. Digitale systemen die men oplegt zonder draagvlak, falen systematisch.

Men moet bovendien durven digitale trajecten uitschrijven waaraan de procedures in het gerechtelijk wetboek worden aangepast, niet omgekeerd zoals het te vaak het geval is.

1.4. Burgergerichtheid

Technologie heeft pas waarde als ze de rechtszoekende vooruithelpt.

Professor Barry maakt dit zeer duidelijk: toegankelijkheid, transparant taalgebruik en begrijpelijke vonnissen zijn niet "nice to have", maar essentieel voor legitimiteit.

AI kan burgers helpen:

- uitspraken beter te begrijpen,
- procedures te volgen,
- termijnen en vervolgstappen helder te krijgen,
- documenten correct aan te leveren,
- en zelfs fysieke drempels te verlagen (wegwijzers, reminders, vertalingen).

Maar dit kan alleen met menselijke controle, met transparantie en met kwaliteitsbewaking.

Voorstellen:

- AI-samenvattingen van vonnissen in begrijpelijke taal (menselijk nagekeken).

- Interactieve flowcharts die uitleggen wat de volgende stap is.
- Betere online communicatie over procedures bij arbeidsrechtbank, vredegerechten, familiekamers.
- Eenvoudige file-en-flow tools voor burgers die zelf willen procederen (inclusief foutdetectie).

Dit sluit perfect aan bij de 100 voorstellen: moderniseren, vereenvoudigen, toegankelijk maken.

1.5. Laaghangend fruit – direct uitvoerbaar

Wat kunnen we vandaag al verbeteren zonder grote budgetten?

Wat betreft de huidige digitalisering.

a) De problematiek van de digitale griffie van de overtuigingsstukken

In afwachting van de realisatie van een digitale griffie van de overtuigingsstukken, wat absoluut nodig is, kan men alvast het volgende doen:

- Voorzie zo snel mogelijk alle kiosk-pc's op de griffies van de REA's van 32 GB RAM-geheugen. Dit is een kleine investering die veel oplevert, nu zijn grote bestanden daar de facto zeer moeilijk of niet te lezen met alle gevolgen van dien;
- Organiseer regelmatig overleg tussen de ICT-stafdienst en de nationale verantwoordelijken van de Computer Crime Unit van de federale gerechtelijke politie. Zo blijven we op de hoogte van nieuwe software, updates en de juiste instellingen op de kiosk-pc's. Daarnaast moeten de nodige softwarelicenties worden aangekocht;
- Zorg voor een degelijke opleiding van het griffiepersoneel dat instaat voor de inzage van digitale overtuigingsstukken. Dit is een legitieme vraag: artikel 168 van het Gerechtelijk Wetboek werd op 15 mei 2024 gewijzigd en stelt dat de griffier technische bijstand verleent aan rechtszoekenden bij het gebruik van hardware en software die ter beschikking staat in hoven en rechtbanken. De opleiding kan worden verzorgd door medewerkers van de regionale Computer Crime Unit van de federale gerechtelijke politie.

b) Verordening getuigenverhoor in burgerlijke zaken - EU 2020/1783

Voorzie alle REA's van minimum 1 kioskpc met beperkte software en bij voorkeur 1 per afdeling om deze verhoren mogelijk te maken.

c) Just case, vermijden dubbele ingaves:

- Realiseer koppeling tussen Mach, Jior en JustCase voor automatische doorstroming van gegevens.
- De integratie van de verschillende externe systemen die wij moeten aanvullen met onze informatie is noodzakelijk. Deze integratie kan gebeuren door tussen de verschillende systemen een api te bouwen die de bi-directionele verbindingen regelt.

Dit zal ook de kwaliteit van de gegevens ten goede komen omdat we nu soms informatie gewoonweg moeten overtypen wat natuurlijk foutgevoeliger is. Tevens zorgt dit direct voor de nodige werklastverlagingen.

d) Optimalisatie BGC

Wanneer een griffier in BGC een proces-verbaal (PV) opent en bewerkt in de zittingsrol, sluit hij het PV na bewerking. Vervolgens opent BGC het PV automatisch een tweede keer. Dit gebeurt om het document via Word te kunnen afdrukken, niet enkel via BGC. Het tweede openen verloopt traag, zeker wanneer er meerdere PV's achter elkaar moeten worden bewerkt. Bij zittingen met veel PV's (zoals inleidingszittingen) leidt dit tot frustratie en tijdverlies. Bovendien is het een onnodige handeling. Breng het systeem aldus terug naar één enkele opening van het PV, zoals vroeger. Dit kan eenvoudig worden aangepast door de ontwikkelaar.

e) Ontsluiten dossiers

- Werk op just consult zodat zodat advocaten en burgers hun dossiers vanop kantoor en thuis kunnen inkijken.
- De ontwikkeling om inzage (JustConsult) vanop kantoor te realiseren van JustView-dossiers is nog steeds niet gestart. Er zijn hiervoor extra ontwikkelaars nodig. Zowel voor de advocaten/burgers als voor de griffie zou dit een behoorlijke efficiëntiewinst betekenen.
- Het Hof moet de mogelijkheid hebben om inzages via JustRequest goed te keuren. Nu gaat dat allemaal via eerste aanleg met veel tijdverlies in nazicht tot gevolg.

f) Efficiëntie

Zorg dat deurwaarders hun dagvaardingen, of wie een inleidend verzoekschrift neerlegt, dit digitaal doet waarbij de nodige checks gebeuren en de gegevens meteen door het systeem kunnen worden gebruikt.

g) Rijbewijzen

Waarom moeten rijbewijzen binnengebracht en neergelegd worden op een rechtbank? Betere optie is dat deze bij de politie zelf binnengebracht worden, 1) heeft de politie langere openingsuren waardoor de veroordeelde op een snellere manier aan zijn rijbewijs geraakt; 2) meer zicht en mogelijkheid op eventuele bestraffingen bij overtreding tijdens het sturen, of dronken in – en uithalen rijbewijs

h) E-deposit in strafzaken

- Wetswijziging zodat verzoekschriften ook digitaal mogen neergelegd mogen worden.
- Digitaal tekenen
- Waar blijft de digitale handtekening voor de niet Mach gebruikers? Dit zou veel faciliteren en nieuwe stappen mogelijk maken maar blijft al vele jaren uit. Hier hoort ook het automatiseren van uitgiftes na het tekenen bij voor de niet vaja gebruikers wat veel tijdswinst zou genereren.

i) App's

Een Nederlandstalige 'antidote' applicatie die teksten screent op "heldere" taal, zowel op woordniveau als op zinsconstructie niveau.

Een goede app voor spraaktechnologie is absoluut nodig.

18.12.2025

Wat betreft AI.

a) Snelle winst voor magistraten

- Automatische paginering en indexatie van dossiers.
- AI-gestuurde documentstructurering (geen inhoudelijke suggesties, enkel ordening).
- Zoek- en hyperlinkfunctionaliteit voor wetteksten en bijlagen.
- Automatische transcripties van zittingen (met kwaliteitscontrole).

b) Snelle winst voor burgers

- Éénduidige, eenvoudige uitlegpagina's per rechtsgebied.
- Chatinterface over werking en procedures.
- Reminders voor deadlines, op basis van procedurekalender.

c) Snelle winst voor organisatie en governance

- Een overzicht ("AI-register") van alle gebruikte digitale tools en databronnen.
- Korte risico-audit op digitale soevereiniteit en afhankelijkheid.
- Interne opleiding over AI-begrippen, biases, risico's en correcte inzet (volgens Barry's denkkaders).
- Publicatie van een digitale gedragscode voor magistraten.
- Voor de korpsoversten is het gebruik van AI voor data-analyse en organisatiebeheersing een evidentie. De attachés managementondersteuning hebben hierin een grote rol te vervullen.

d) Snelle winst voor vertrouwen

- Transparante communicatie naar burgers en balies: wat doet AI wél, wat doet AI niet?
- De open houding die Barry beschrijft: leg uit waarom een vonnis zo is, niet enkel wat het is.

Deze ingrepen kosten weinig maar herstellen vertrouwen, efficiëntie en duidelijkheid.

e) Met betrekking tot AI is er de vraag waarom wij geen licentie krijgen op de betalende versie van Copilot.

Deze versie biedt een volledige integratie met de M365-applicaties, wat een aanzienlijke meerwaarde kan betekenen voor onze dagelijkse werking, zoals:

- simultane vertalingen tijdens Teams-vergaderingen
- het herschrijven van e-mails in Outlook
- het vertalen van verslagen, e-mails enzovoort
- het samenvatten van beslissingen voor een persbericht
- het samenvatten van documenten en vergaderingen
- het analyseren van statistieken in Excel
- het (her)schrijven van Excelformules en macro's
- het genereren van een presentatie op basis van een tekst in PowerPoint
- het automatisch opstellen van notulen van een Teams-vergadering

- en andere toepassingen zoals beschreven in het adviesrapport van de Vlaamse Overheid

De Vlaamse Overheid beschikt sinds kort wel over licenties (in totaal 10.000 licenties):

https://www.vlaanderen.be/digitaal-vlaanderen/onze-diensten-en-platformen/uitrol-m365-copilot-binnen-de-vlaamse-overheid

f) Experimenteren

laat ons een experimenteren met AI in een afgesloten digitale ruimte, en in het bijzonder met alle digitaal beschikbare beslissingen een AI assistant voor de collega's uitbouwen zodat we hiervan kunnen leren en de collega's snel deze inhoudelijke ondersteuning kunnen bieden

1.6. Slotboodschap van de actie

Digitalisering heeft vooruitgang gebracht, maar ook fouten blootgelegd: gebrek aan visie, te grote afhankelijkheid van leveranciers, onderwaardering van werkvloerervaring, onvoldoende respect voor rechterlijke onafhankelijkheid.

Bij AI mogen we die fouten **niet** herhalen.

Onze boodschap is niet defensief, maar constructief.

We willen digitalisering die de rechterlijke orde sterker maakt, burgers vooruithelpt en de rechtsstaat beschermt. Dat vraagt visie, participatie en moed — niet blind vertrouwen in technologie, maar slimme keuzes die mens en machine in balans brengen.

Dit is het moment.
Het is vijf voor twaalf.
Niet om alarm te slaan, maar om de koers vast te leggen: AI in dienst van de rechtsstaat.